

elvesztették létjogosultságukat, s helyettük inkább egyéni szükségletekre adaptált piaci-kereskedelmi információs szolgáltatásokra van szükség. Ezeket – túlnyomóan – a magánszféra produkálja, illetve fogja produkálni.

A jelentés a továbbiakban az egyes tárca és központi hivatalok metszetében vizsgálja a helyzetet. Mi a továbbiakban a meghatározó jelentőségű metszetekkel kapcsolatos szituációkat kívánjuk ismertetni.

A kulturális tárca – a nemzeti könyvtárakon kívül – 9 állami tudományos könyvtárat és 8 ágazati információs központot tart fenn költségvetésből.

A Gazdasági Minisztérium fenntartásában két intézmény maradt. Egyfelől az UVTEI utóda, a Nemzeti Információs Központ a hozzá csatlakoztatott Geofondal, valamint a Helyi Gazdasági Kutatóintézet információs központja.

Az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium hatáskörében az intézményi-vállalati információs munkahelyek száza szűntek meg. Viszont fennmaradt az ágazati és alágazati központok mintegy 20 intézményből álló köre, amely szerződéses munkából és szolgáltatásokból tartja fenn magát.

Érdekesen alakult az oktatási, az ifjúsági és testnevelési ügyekkel foglalkozó tárca fenntartói felelőssége, mivel az e tárca elődei által fenntartott Komenský Pedagógiai Könyvtárakon kívül hozzá került az Állami Műszaki Könyvtár is azon a címen, hogy neki kell ellátnia az egyetemi és főiskolai könyvtárak központi könyvtári szerepkörét a műszaki és a természettudományok vonatkozásában.

Az egyetemi és főiskolai, illetve az általános és középiskolai könyvtárak mezőnyében – sem a finan-

szírozási módban, sem az általában „szegénységi szinten” való létezésben – nem mentek végbe lényeges változások.

A mezőgazdasági és erdőgazdasági tárca – hasonlóan az ipari tárcához – csak központi intézményeit (szakkönyvtárait és ágazati központjait) tudta megőrizni, miközben itt erős a támaszkodás az agrár-felsőoktatás intézményrendszerére.

A belügyminisztérium hatáskörében működnek a levéltárak (archívumok), így a központi állami levéltár, 7 állami regionális levéltár, 5 városi levéltár, 71 állami járási levéltár, 19 speciális jelentőségű levéltár, és mintegy ezer vállalati archívum. A levéltári szféra technológiai hagyományosak, s ezért operatív használatuk mindmáig „szűk keresztmetszet”. Számítógépes eljárásokra való átállításuk (lassú) folyamatban van.

Aktívabbá vált a Cseh Statisztikai Hivatal és regionális szolgálatainak a munkája.

Az akadémiai könyvtári-információs hálózatban, illetve annak nyilvános intézményeiben nagyobb arányú változások nem következtek be. Ugyanez áll a közlekedésre, az igazságszolgáltatásra, az egészségügyre és a környezetvédelemre is. Mindenütt azzal a megszorítással, hogy a személyzet létszáma és a működési költségekre szánt pénz lényegesen csökkent.

Zpráva o stavu veřejných informačních služeb v České republice. = I, 35. köt. 9. sz. 1993. p. 215–218./

(Futala Tibor)

Kísérlet az állami információs rendszer kormánybizottsági irányítására a Cseh Köztársaságban

Átmeneti helyzeteknek átmeneti intézmények felelnek meg. Ez a megállapítás érvényes a cseh állami információs rendszer (státní informační systém = SIS) irányításának mikéntjére is, ahol a lehetséges „mikéntek” egyikét az a kormánybizottság testesítette meg, amelyet 1991. január 16-án létesítettek, és 1993. július 1-jén szüntettek meg.

A megszűnésnek kompetenciális okai voltak, noha elvileg a bizottság statútuma hatékonyak látszó jogszabályokat tartalmazott e tekintetben. A baj gyakorlati volt, minthogy a bizottság létezésének egész ideje alatt hiába törekedett intenzíven a szabványok kötelező elfogadtatására, nem sikerült átlépnie a megegyezést lehetetlenné tevő határokat, azt ti., hogy az illetékes partnerek magukra nézve valamit is kötelezőnek ismerjenek el. Ehhez – egyelőre legalább – hiányzik a törvényi és gazdasági eszközök.

Mindazonáltal a kormánybizottság korántsem volt meddő kísérlet, s munkája nem merült ki „önagyonülésében”. Ellenkezőleg: mind a bizottsági ülések (22 volt belőlük), mind pedig a munkaközösségek (ezek száma többtucatnyi volt) a komoly munka jegyében zajlottak. (A bizottság speciális feladatok megoldására működtetett munkaközösségeket; ezek száma 10 volt, de kitarónak mindössze hat bizonyult, úm. a műszaki standardok és grafikai rendszerek, az adatstandardok, a regionálisan orientált információs rendszerek, a nyilvános információs szolgáltatások, a jogszabályozás, és az adathálózatok és telematikai rendszerek kérdéseivel foglalkozó munkaközösség.)

A bizottság és munkaközösségei munkájának köszönhetően a következő eredmények születtek:

- ▶ az adatvédelmi törvény (256/1992. Sb. sz.) és több végrehajtási utasítása előkészítésében való aktív részvétel;
- ▶ az önkormányzatok számára tanácsadás információs kérdésekben a rendszer információs ügynökségének közvetítésével;
- ▶ a gyártó cégekkel együttműködési megállapodás előkészítése a gyártmányok minőségi paramétereinek biztosítása, illetve ármegállapítási korrektsége érdekében;
- ▶ nemzetközi együttműködés az X/OPEN keretében (így jutott hozzá Csehország az Information Technology Security Evaluation Criteria c. anyaghoz), továbbá svéd és francia vállalatokkal, újabban pedig Szlovákiával is;
- ▶ kiállítások és szakmai szemináriumok rendezése (INFORMATIKA '92 és '93), külföldi szakemberek meghívása továbbképzési céllal.

A bizottság titkársága a Gazdasági Minisztérium információs rendszerek, majd állami információs rendszerek elnevezésű osztályán működött, szakmai hinterlandjával pedig a Cseh Köztársaság Nemzeti Információs Központja (Národní informační středisko ČR mint az UVTEI utódintézménye), illetve a keretében alakult információs ügynökség (Informační agentura SIS) szolgált. Ez nem volt rossz megoldás.

Most, hogy a bizottság megszűntével a Gazdasági Minisztérium imént említett osztálya magára maradt, részint a bizottság és munkaközösségei által be nem fejezett munkákat kell „tető alá hoznia”, részint pedig szembesülnie kell az újonnan felmerülő problémákkal is. Így jelenleg a SIS-szel kapcsolatos jogszabályozási, modellalkotás, szabványosítási, környezetegységessítő, hatékonysági, együttműködési és piaci munkák állnak az érdeklődés homlokterében.

És persze: továbbra is keresni kell mindehhez az adekvát intézményi formákat. A jelenlegi körülmények között valószínűleg állandó és ad hoc formációk jönnek majd létre az egyes vonatkozások folyamatos gondozására, illetve egyes feladatok megoldására. A Gazdasági Minisztérium mint az állami információs rendszer központi államigazgatási szerve a továbbiakban sem mond le arról a koordinációs munkáról, amelynek alanyai az egyes illetékes tárcák és főhivatalok. E célból konkrét ügyekben munkaértekezleteket hív majd össze.

MATOUŠOVÁ, M.–FEISTNER, J.: Komise vlády ČR pro státní informační systém. Ohlédnutí za činností. = i, 35. köt. 10. sz. 1993. p. 242–244./

(Futala Tibor)

A jogi szféra informatizálása Oroszországban, és az oroszországi informatizálás jogi megalapozása

A fenti cím első felének információtartalmához sorolható témákból 1992. december 22–23-án rendeztek oroszországi konferenciát. E konferencia sokféle témájáról a TMT 1993. évi 11–12. száma (p. 504.) vázlatosan beszámolt. 1993. november 11–12-én viszont – s erre utal címünk második felének információtartalma – az ország előtt álló informatizálódás jogi megalapozásának szükségességét tűzte napirendjére egy következő országos konferencia.

A helyzet ui. az, „hogy Oroszországban gyakorlatilag hiányzik az informatizálás jogi megalapozása, s ez lényegesen késlelteti a folyamat előrehaladását”. És továbbmenve: ami hatályos törvény vagy kidolgozott törvénytervezet létezik is e területről (pl. a szerzői jogi, a szabványügyi, az adatvédelmi, a levéltári törvény), azok „annyira korszerűtlenek, hogy gyakorlati alkalmazásuk a reform feltételeinek közepette, és a tudomány, oktatás és ipar krízishelyzete következtében felettebb problematikus”.

A *Naučno-tehničeskaja informacija* első sorozatának két teljes számát kitöltő előadások tematikája részint a nyugati helyzettel való összehasonlításokra, részint a korábbi jogszabályozás kritikájára, részint pedig a tervezett új jogszabályok koncepciójának ismertetésére terjed ki.

Szokatlan, hogy a novemberi konferencia teljes előadásanyagát már az év júliusában és augusztusában publikussá tették az imént említett folyóirat két számának hasábjain. E felettebb korai és teljes nyilvánosságot biztosító közzétételből is következtetni lehet a tanácskozás fontosságára és sürgető időszerűségére.

Pravovoe obespečenije informatizacii Rossii. Vserossijskoe sovesčanie. Moskva, 11–12. noábrâ 1993 g. = Naučno-tehničeskaja informacija, Ser. 1. 7. és 8. sz. 1993. p. 1–32., 1–32./

(Futala Tibor)